Sisällys

Esipuhe 7

Osa 1 Koulun kehittämisen suuntaviivat 9

Pasi Sahlberg: Ideat, innovaatiot ja investoinnit suomalaisen koulun kehittämisessä 13

Tuomo Laitila: Koulutusta koskeva lamapuhe ennen ja nyt 57

Osa 2 Koulujen sisäilmaongelmat 71

Maria Kaisa Aula: Lapset ja nuoret hyvän kouluympäristön asiantuntijoina 75

Reino Tapaninen: Koulujen tilaongelmien yleistilanne 81

Heli Lehto: Homekoulusta sairauslomaputkeen – viisi tositarinaa 91

Joel Linna: Homekoulusta terveisiin tiloihin – kertomus rehtorin silmin 109

Tuula Putus: Koulujen sisäilmaongelmien yleisyys ja taloudelliset haitat 123

Juhani Pirinen: Koulujen sisäilmaongelmien tutkiminen ja korjaus 137

Reino Tapaninen: Terve työympäristö alkaa suunnittelusta 147

Jaana Lehtoranta-Makkonen: Sisäilmaongelmien käsittelytapa – esimerkki Jyväskylästä 157

Lukuvuoden 2008–2009 tapahtumia 74–162

Osa 3 Opetusalan ammattilaisen työn avaimia 163

Esko Korkeakoski: Opetussuunnitelmajärjestelmän arviointi 167

Jouni Kangasniemi: Täydennyskoulutuksen onnistunut suunnittelu . . . 175

Matti Kangasoja: Täydennyskoulutuksen tavoitteet ja toteutuskeinot *183*

Esko Lukkarinen: Oikeusturva opetustoimessa *195*

Pekka Kanervio ja Mika Risku: Kuntien yleissivistävän opetuksen hallinnon monet muodot *205*

Liisa Souri, Peter Johnson ja Ari Pokka: Rehtorin oikeudellinen asema uuteen tarkasteluun *215*

Osa 4 Kansainvälisyys *235*

Kari Pitkänen: Suomen koulutusosaaminen – vientituote *239*

Lea Kuusilehto: Kansainvälinen maisteriohjelma – esimerkki Jyväskylän yliopistosta *251*

Rauli Sorvari ja Elise Tarvainen: Maakuntatason kansainvälinen yhteistyö – Keski-Suomen liitto aktiivisena toimijana *257*

Osa 5 Opetusalan henkilöstön edunvalvonta *263*

Petri Kääriäinen: Virka- ja työehtosopimusten sekä lainsäädännön viimeisimmät muutokset *267*

Olli Luukkainen: OAJ:n edunvalvonnan ajankohtaisia tavoitteita *273*

Petri Kääriäinen ja Markku Suortamo: OAJ:n puheenjohtaja vaihtuu – mitä nykyinen puheenjohtaja ajattelee roolistaan ja opetusalan keskeisistä kysymyksistä? *289*

Koulua, oppimista, opettamista ja opettajaa koskevan tutkimuksen satoa 2008 ..... *297*

Opetusalan palkittuja 2008 ja 2009 ..... *325*

Kirjoittajat *329*

Osa 1

Koulun kehittämisen suuntaviivat

Sisällys

Ideat, innovaatiot ja investoinnit suomalaisen koulun kehittämisessä *13*

Pellon laidalta parrasvaloihin *14*

Koulun kehittämisen kaksi vuosikymmentä Suomessa *21*

Suomen malli ja globaali koulureformiliike *36*

Kohtalokas Kolmannen tien koulutuspolitiikka *41*

Investoinnit, ideat ja innovaatiot tulevaisuuden pelastajina *44*

Koulutusta koskeva lamapuhe ennen ja nyt *57*

Lamaretoriikan pitkä varjo *57*

Kansakoulumenojen säästämisessä yhdistyivät aluksi varakkaan yläluokan ja vastahakoisen rahvaan intressit *58*

Yksiopettajaisten koulujen ontot perustelut *59*

1930-luvun alun lamaretoriikka *60*

Kouluverkkopuhe muuttui 1990-luvun alun laman aikana *62*

Laman varjo ja valmistelussa oleva erityisopetusta ja oppilaan varhaista tukea koskeva uudistus *64*

Säilyykö kehitysusko? *66*

Osa 2

Koulujen sisäilmaongelmat

Osa 2

Lapset ja nuoret hyvän kouluympäristön asiantuntijoina
Koulujen tilaongelmien yleistilanne
Homekoulusta sairauslomaputkeen – viisi tositarinaa
Homekoulusta terveisiin tiloihin – kertomus rehtorin silmin
Koulujen sisäilmaongelmien yleisyys ja taloudelliset haitat
Koulujen sisäilmaongelmien tutkiminen ja korjaus
Terve työympäristö alkaa suunnittelusta
Sisäilmaongelmien käsittelytapa – esimerkki Jyväskylästä

Sisällys

Lapset ja nuoret hyvän kouluympäristön asiantuntijoina . . . *75*

Lasten ja nuorten parannusehdotuksia 75

Lapsi ja nuori käy koulua kaikin aistein 79

Koulujen tilaongelmien yleistilanne *81*

Esittelykoulut 81

Vanhojen koulutilojen toimivuusongelmat 82

Koulujen ääniongelmat ja akustiikka . . 83

Koulujen ergonomia, valaistus ja esteettömyys 84

Koulurakennusten turvallisuus 85

Koulujen sisäilmaongelmat 86

Homekoulusta sairauslomaputkeen – viisi tositarinaa *91*

Kokemuksia homekoulujen seurauksista 91

Mitä tehdä, jos voi jatkuvasti huonosti? 106

Homekoulusta terveisiin tiloihin – kertomus rehtorin silmin *109*

Hometarinan tausta, eteneminen ja nykytila 109

Muistoja taistelusta hometta vastaan 113

Työyhteisön rooli 117

Työyhteisön jaksaminen 119

Koulujen sisäilmaongelmien yleisyys ja taloudelliset haitat *123*
Sisäilmaongelmien yleisyys *123*
Terveyshaitat ja niiden kustannukset *128*
Valvontaa ja ohjausta terävöitettävä *132*
Koulujen sisäilmaongelmien tutkiminen ja korjaus *137*
Sisäilmasto – monimutkainen kokonaisuus *137*
Miten toimia, kun oireilu alkaa? *138*
Miten tutkimuksen pitäisi edetä? *139*
Miten ei pidä tutkia? *140*
Homevauriokorjaus on vaikea laji *141*
Kaikkea ei kannata korjata *144*
Uusien koulujen ongelmat *145*
Homeongelma on kansallinen hätätila! *146*
Terve työympäristö alkaa suunnittelusta *147*
Käyttäjät mukaan koulun suunnitteluun *147*
Toimiva koulurakennus *149*
Koulurakennuksen viihtyisyys ja esteettisyys *151*
Koulurakennuksen kestävyys, turvallisuus ja terveellisyys *152*
Koulurakennus ja koulun piha opetuksen tukena *153*
Sisäilmaongelmien käsittelytapa – esimerkki Jyväskylästä *157*
Laaja asiantuntemus eri aloilta *157*
Asiallista ja tutkimuksiin pohjautuvaa tiedottamista *159*
Selvät menettelytavat, vastuut ja tehtävät *161*

Osa 3

Opetusalan ammattilaisen työn avaimia

Sisällys

Opetussuunnitelmajärjestelmän arviointi *167*

Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmajärjestelmän arviointihanke 2009–2010 ..... *167*

Miksi arvioidaan? *170*

Opettaja opetussuunnitelman toteuttajana ja arvioijana *173*

Täydennyskoulutuksen onnistunut suunnittelu *175*

Täydennyskoulutukseen pääsyn merkitys työmotivaatiolle ja -hyvinvoinnille ... *175*

Koulutus- ja kehittämissuunnitelmat henkilöstön osaamisen kehittämisen tukena *176*

Vallitsevan organisaatiokulttuurin tunnistaminen *177*

Suunnitelman laatiminen *178*

Ulkopuolisten täydennyskouluttajien tuki koulutus- ja kehittämissuunnitelmien toimeenpanolle *180*

Täydennyskoulutuksen tavoitteita ja toteutuskeinoja *183*

Koulutuspolitiikka ja ohjaus *183*

Täydennyskoulutuksen tarpeet *185*

Täydennyskoulutuksen toteutusmuotoja *186*

Täydennyskoulutuksen vaikuttavuuden arviointi *189*
Kuntien eriarvoistavat taloustilanteet *190*

Oikeusturva opetustoimessa *195*
Oikeusturva tilastojen valossa *195*
Administratiivisesta hurmiosta hyvään hallintoon *197*
Oikeussuojakeinot hallinnossa *197*
Tiukkaa normiohjausta ja keskitettyä hallintoa *198*
Byrokratiaa ja pykäläviidakkoa purkaen moderniin hallintoon *199*
Muutoksenhaku opetustoimessa *200*
Oppilaan oikeuksia kunnioittaen hyviin oppimistuloksiin *203*

Kuntien yleissivistävän opetuksen hallinnon monet muodot *205*
Kyselytutkimus opetuspalveluiden johtajille *205*
Opetustoimen johtamisen henkilöstöresursseja vahvistettava *213*

Rehtorin oikeudellinen asema uuteen tarkasteluun *215*
Rehtorin vastuu laajentunut *215*
Rehtorin oikeudellista asemaa selvitetään Pro Rexi -hankkeessa *216*
Lainsäädännön kehitys ja rehtorin asema *217*
Rehtorin oikeudellisen aseman perusta *220*
Rehtorin tehtävä ja noudatettavat säädökset *222*
Rehtorin tehtävä ja toimivalta *224*
Oppilaiden ja opiskelijoiden oikeudet täsmentyneet *226*
Rehtori opetussuunnitelman toteutumisen valvojana *228*
Rehtori ja kunnallinen päätöksenteko *229*
Rehtori henkilöstön esimiehenä *229*
Rehtorin oikeudellinen asema näkyväksi *230*
Suosituksia rehtorin oikeudellisen aseman selkeyttämiseksi ja kehittämiseksi *231*
Oikeustaju on rehtorin työväline *232*

Osa 4

Kansainvälisyys

Sisällys

Suomen koulutusosaaminen – vientituote *239*

Koulutuspalvelujen kansainvälinen kauppa ja Suomen tilanne *239*

Koulutuksen ja koulutusosaamisen viennin kehittäminen *241*

Miten edetä? *248*

Kansainvälinen maisteriohjelma – esimerkki Jyväskylän yliopistosta *251*

Koulutusvienti *251*

Globalisaatio ja koulutus *252*

Kampustuotteesta virtuaaliseksi vientituotteeksi *252*

Kysyntä ja tarjonta *254*

Haasteet ja mahdollisuudet *254*

Maakuntatason kansainvälinen yhteistyö – Keski-Suomen liitto aktiivisena toimijana *257*

Maakunnalliset vahvuudet *257*

Oppivasta verkostosta klusteriksi *258*

Keski-Suomen koulutusklusteri *260*

Muutos luo kysyntää uudelle osaamiselle *261*

Osa 5

Opetusalan edunvalvonta

Sisällys

Virka- ja työehtosopimusten sekä lainsäädännön viimeisimmät muutokset *267*

Uusista virka- ja työehtosopimuksista neuvotellaan *267*

Muutamien palkanlisien täysimääräisyys tehtävien vaativuuteen perustuvassa palkkausjärjestelmässä *268*

Parannuksia eräiden tuntiopettajien työttömyysturvaan *270*

Erityistä tukea tarvitsevien päätöksiin muutoksia *270*

Kuntien heikentynyt taloustilanne ja opettajan palvelussuhteen ehdot .. *271*

OAJ:n edunvalvonnan ajankohtaisia tavoitteita *273*

Lomautusten estäminen *273*

Varhaiskasvatus osaksi opetustoimea *275*

Perusopetusta koskevat tavoitteet ... *276*

Toisen asteen koulutusta koskevat tavoitteet *279*

Yrittäjyysopintojen laajentaminen ... *283*

Täydennyskoulutuksen rahoitukseen uusia malleja *284*

Johtamiseen riittävästi resursseja *285*

Valtionosuusuudistus vaatii normiohjausta *285*

Laadukas koulutus on investointi tulevaan *286*

Kohti kokonaisvaltaista lapsi- ja nuorisopolitiikkaa *288*

OAJ:n puheenjohtaja vaihtuu – mitä nykyinen puheenjohtaja ajattelee roolistaan ja opetusalan keskeisistä kysymyksistä? *289*

OAJ:n puheenjohtajan valinta *289*

Erkki Kangasniemi: "Ammattijärjestömme on poikkeuksellinen maailmassa" *291*